

KONKURENTSIAMET

Kliimaministeerium
Suur-Ameerika 1
10122, Tallinn
E-post: info@kliimaministeerium.ee

Teie: 25.08.2025 pöördumine

Meie: 12.09.2025 nr 1-6/2025-074-2

Koopia:

Justiitsministeerium, e-post: info@just.ee

Konkurentsiameti seisukoht elektrituruseaduse (ELTS) seaduse ja teiste seaduse muutmise seaduse eelnõu kohta vääramatut jõudu puudutavas osas.

Kliimaministeeriumi menetluses on elektrituruseaduse (ELTS) ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu, mille eesmärk on võtta üle Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga (EL) 2024/1711 elektrituru korralduse parandamiseks tehtud muudatused ning lahendada elektriturul praktikas esile kerkinud probleeme.

25.08.2025 edastas Kliimaministeerium Konkurentsiametile seisukoha saamiseks turuosalise ettepaneku sätestada ELTS-is Konkurentsiametile pädevus hinnata, kas sündmust saab käsitada vääramatu jõuna kui põhivõrguettevõtja tugineb võimsuse jaotamise forvardturul vääramatule jõule.¹ Põhjendusi, miks, ettepanekuga ei kaasnenud.

Võlaõigusseaduse (VÕS) § 103 lõike 2 järgi vääramatu jõud on asjaolu, mida võlgnik ei saanud mõjutada ja mõistlikkuse põhimõttest lähtudes ei saanud temalt oodata, et ta lepingu sõlmimise või lepinguvälise kohustuse tekkimise ajal selle asjaoluga arvestaks või seda väldiks või takistava asjaolu või selle tagajärje ületaks.

VÕS § 103 lõikes 1 sätestatud üldise reegli kohaselt vastutab võlgnik kohustuse rikkumise eest, välja arvatud, kui rikkumine on vabandatav. Vastutus tähendab võlausaldaja võimalust kohaldada kohustust rikkunud poole vastu õiguskaitsevahendeid. Kohustuse rikkumine on vabandatav, kui võlgnik rikkus kohustust vääramatu jõu tõttu. Samas on VÕS §-s 105 ette nähtud loetelu õiguskaitsevahenditest, mida saab võlgniku vastu kasutada olenemata sellest, kas võlgnik vastutab kohustuse rikkumise eest, st kas rikkumine on olnud tingitud vääramatust jõust. Need õiguskaitsevahendid on õigus keelduda oma kohustuse täitmisest, lepingust taganemine või lepingu ülesütlemine ja hinna alandamine.

¹ Komisjoni määruse (EL) 2016/1719 26.09.2016, millega kehtestatakse võimsusse jaotamise forvardturu eeskiri (Määrus) [Määrus - 2016/1719 - ET - EUR-Lex](#), artikli 56 lõikest 5 tulenevalt „Kui liikmesriik on nii sätestanud, peab asjaomase põhivõrguettevõtja taotlusel riigi reguleeriv asutus hindama, kas sündmust saab käsitada vääramatu jõuna.“

Seega vääramatut jõu peamine mõju eraõiguslikes suhetes seisneb selles, et võlausaldaja ei saa võlgniku vastu esitada kahju hüvitamise nõuet, samuti on sellisel juhul teatud olukordades välistatud viivise nõude esitamine. Lisaks ei ole tulenevalt VÕS § 160 sätestatust üldjuhul võimalik nõuda leppetrahvi maksmist, kui kohustuse rikkumine on vabandatav.²

Eesti õigussüsteemis kuuluvad vääramatut jõu ja sellega seonduva eelnimetatud VÕS-ist tulenevate õiguskaitsevahendite rakendumine ja/või kahju hüvitamise nõuded lepingupoolte vahel kokkuleppele mittejõudmisel lahendamisele tsiviilkohtus. Meie parima teadmise kohaselt puudub peale tsiviilkohtu muu institutsioon või asutus, kes taolisi nõudeid menetlusse võtaks, nende üle otsustaks ning ühe või teise lepingupoolte võlaõiguslikud nõuded menetluse läbiviimise tulemusena rahuldaks.

Kokkuvõtlikult leiame, et ettepanek sätestada ELTS-is Konkurentsiametile pädevus hinnata, kas sündmust saab käsitada vääramatut jõuna kui põhivõrguettevõtja tugineb võimsuse jaotamise forvardturul vääramatule jõule, ei oleks taoliste olukordade lahendamiseks otstarbekas menetlusviis. Alljärgnevalt toome välja mõned asjaolud, mida tuleb küsimuse arutamisel kaaluda.

Haldusorganina Konkurentsiamet tegutseb talle seadusega antud pädevuse ja seatud kohustuste piires. Konkurentsiamet ei või tegutseda väljaspool talle seadusega antud pädevust ega teha toiminguid, milleks seaduslik alus puudub. Haldusorganina toimub Konkurentsiameti tegevus haldusmenetluse seaduses sätestatud põhimõtete ja reeglite kohaselt. *Haldusmenetluse seaduse* (HMS) § 5 lõike 2 järgi haldusmenetlus viiakse läbi eesmärgipäraselt ja efektiivselt, samuti võimalikult lihtsalt ja kiirelt, vältides üleliigseid kulusi ja ebameeldivusi isikutele. Meie hinnangul, kui Konkurentsiametile pannakse pädevus ja/või kohustus hinnata, kas sündmust saab käsitada vääramatut jõuna, siis on vaja ka üheselt selgust selles, kuidas ja mis menetluses selline pädevus realiseeritakse, so kas amet tegutseb siis vaidlust lahendava asutusena? Ilmselt pole mõeldav, et Konkurentsiamet asub vääramatut jõuga seotud ja sellega kaasnevate nõuete menetlemisel tsiviilkohtu asemele. Sel juhul ei oleks enam tegemist haldusmenetluse läbiviimisega ning samuti ei saaks taolisi menetlusi läbi viia HMS § 5 lõikes 2 sätestatud nõudeid järgides.

Samuti on küsitav, kuidas saaks Konkurentsiamet välja anda välja vääramatut jõu ja sellega kaasnevaid võlaõiguslikke nõudeid lahendavaid haldusakte, mis oleksid vaidlustatavad tsiviilkohtus – ameti toimingute ja otsuste õiguspärasuse üle otsustab halduskohus. Konkurentsiameti hinnangul ei ole tõenäoline, et halduskohus hakkaks tulevikus hindama seni tsiviilkohtu pädevusse kuuluvaid küsimusi. Enamgi veel, sellise pädevuse ja kohustuse panemine toob kaasa olukorra, kus vaidlevad pooled hakkavad omavahelise vaidluse asemel vaidlust pidama Konkurentsiametiga. Kui pooled on eri meelt vääramatut jõu küsimuses, siis ükskõik, missuguse seisukoha haldusmenetluses Konkurentsiamet võtab, emb-kumb pool selle halduskohtus vaidlustab (vt selle kohta ka viimane lõik käesolevas kirjas).

Lisaks eeltoodule, võttes arvesse taoliste nõuete eraõiguslikku iseloomu ning mh asjaolu, et vääramatut jõudu puudutavad tingimused võidakse poolte vahel kokku leppida nende vahel sõlmitud lepingus (mille osapoolteks ning mille üle järelevalve teostajaks Konkurentsiamet ei ole), oleks ka seetõttu väljapakutud regulatsiooni ELTS-is sätestamine põhjendatav.

Eelnev toob teravalt fookusesse ka ametile seadusandja poolt tagatud ressursside küsimuse. Kui seadusandja soovib, et amet tulevikus lahendaks turuosaliste vääramatut jõu vaidlusi, siis on vaja lisaks selgusele, mis menetluses seda tehakse, lahendada ka Konkurentsiameti ressursi küsimus. Ei ole mõtet asju tegemise pärast teha, kui midagi teha, siis hästi ja professionaalselt. Konkurentsiamet on ekspertorganisatsioon, samas võimsuse jaotamise forvardturu vääramatut jõu küsimuste käsitlemiseks meil täna ressursi ei ole.

Seda, et energiatuuregulaator tegutseks vääramatut jõu vaidluste lahendajana, ei esine meie parima teadmise kohaselt ka mujal. Amet pöördus küsimusega teiste liikmesriikide

² [Lepinguõiguslikud reeglid ja vääramatut jõud | Justiits- ja Digiministeerium](#)

reguleerivate asutuste poole, kas nende riikide seadusandlusesse on Määruse artikkel 56 lõige 5 üle võetud nii, et põhivõrguettevõtja taotlusel riigi reguleeriv asutus hindama, kas sündmust saab käsitada vääramatu jõuna. Üksnes Horvaatiast vastati, neil selline pädevus on, ühestki teisest liikmesriigist ei ole Konkurentsiametile laekunud tagasisidet, et neil rakendataks eeltoodud lähenemist. Enamgi veel, sarnased vaidlused saavad tõusetuda Soome ja Eesti vaheliste teenuste vahel (või teoreetiliselt ka Läti-Eesti või ka Rootsi-Eesti, kui selline ühendus peaks loodama). Soome energiatururegulaatoril puudub vastav pädevus. Meie hinnangul tuleb Kliimaministeeriumil välja selgitada, miks Soome ei ole seda nii soovinud lahendada. Lahenduseks ei saa olla, et kahel pool Soome lahte on erinevad lähenemised, siin tuleb teha naabritega koostööd.

Käesolev arutelu juhib samas tähelepanu veel ühele probleemile, mis energiaturul järelevalvega seoses esineb, mis Konkurentsiameti ressursse ebamõistlikult koormab ja mille osas on vaja, et ministeerium poliitikat selgelt suunab ja kujundab. Nimelt ELTS § 99, mille ekvivalent EL õiguses on elektrienergia siseturu direktiivi (EL) 2019/944 artikkel 60, eelkõige selle punktid 2, 3 ja 6, ütleb lõikes 1, et *туруosalise tegevuse või tegevusetuse peale, mis on vastuolus käesoleva seaduse või selle alusel kehtestatud õigusaktiga, võib teine turuosaline esitada kirjaliku kaebuse Konkurentsiametile*. ELTS § 99 lg 2 näeb ette, et *Konkurentsiamet vaatab käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud kaebuse läbi ja teeb selle kohta otsuse 30 päeva jooksul kaebuse saamisest arvates. Kui kaebus esitatakse võrguettevõtja kohta, teeb Konkurentsiamet otsuse 60 päeva jooksul kaebuse saamisest arvates*. ELTS § 99 lg 3 võimaldab asja lahendamiseks ettenähtud tähtaja pikendamist või ka peatamist, kui kaebuse esitaja sellega nõustub. Esiteks näeb direktiiv ette oluliselt pikemad tähtajad.

Teiseks piirab direktiiv sellised pöördumised ära selgelt olukorraga, kus on etteheiteid põhi- või jaotusvõrgu suhtes. Kolmandaks, ja see on kõige olulisem, direktiiv ütleb et *reguleeriv asutus tegutseb vaidlusi lahendava asutusena*. Eesti õiguses on aga loodud niisugune olukord, kus igäüks, kes vähegi tahab mõne turuosalise suhtes kaevata, saab seda teha, kusjuures Konkurentsiamet ei tegutse vaidlust lahendava organina, vaid pea alati satub ise menetlusosaliseks. On fundamentaalselt väär, et Konkurentsiamet, kes peaks olema selles olukorras pigem poolte lepitaja või siis ka vaidluse lahendaja, satub alati ise ühega vaidluspooldest vaidlusesse. See ei ole ratsionaalne ega ka kohane reguleeriva asutuse ressursi kasutamine. Vaidluse osapool, kes Konkurentsiameti otsusega ei nõustu, peaks pöörduma kohtusse algse vaidluse osapoole vastu, mitte vaidlustama halduskohtus Konkurentsiameti tegevust (nt haldusakti) või tegevusetust (kui see esineb).

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Marek Piiraja

Regulatsiooniteenistus/õigusosakonna juhataja